

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

Факультет іноземних мов

Кафедра методики навчання іноземних мов

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Розвиток навчальної автономії учнів старших класів на уроках англійської мови з використанням електронного підручника»

Студентки 2 курсу групи 2 МСОАЗ
Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальності 014 Середня освіта
Спеціалізації 014.021 Англійська мова і література

Волошиної Анни Олегівни

Використання чужих ідей,
результатів і текстів мають
посилання на відповідне джерело

Науковий керівник
Дмітренко Наталя Євгенівна,
доктор педагогічних наук, професор

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

Члени комісії _____

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

_____
(підпис)

_____
(ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи розвитку навчальної автономії учнів старших класів на уроках англійської мови.....	6
1.1 Розвиток навчально-стратегічної компетентності учнів старших класів...6	
1.2 Навчальна автономія учнів старших класів у навчанні англійської мови.....	10
1.3 Аналіз сучасних електронних підручників з англійської мови.....	24
1.4 Групи вправ для роботи на різних рівнях автономії учнів старших класів у навчанні англійської мови.....	26
Висновки до розділу 1.....	41
РОЗДІЛ 2. Методика розвитку навчальної автономії учнів старших класів на уроках англійської мови.....	42
2.1 Комплекс вправ для розвитку автономії учнів старших класів на уроках англійської мови.....	42
2.2 Організація і проведення пробного навчання розвитку навчальної автономії учнів старших класів на уроках англійської мови.....	56
2.3. Аналіз результатів пробного навчання розвитку навчальної автономії учнів старших класів на уроках англійської мови	59
Висновки до розділу 2.....	62
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65

ВСТУП

Актуальність дослідження. На етапі сучасному розвитку освіти велика увага приділяється проблемі оволодіння комунікативними компетентностями, як ключовими. Формування самостійної, ініціативної та творчої особистості завжди розглядалося як одне з основних завдань освіти. Таке соціальне завдання ставили перед школою передові педагоги та громадські діячі вже понад сто років тому.

Сучасні навчальні програми зі шкільних предметів, у тому числі і з іноземної мови, містять вимогу навчати автономії та розвивати вміння вчитися (тобто «навчати себе»). Дитина, яка не набула цих якостей, не справляється зі зростаючими вимогами до самостійності, обсягом навчального матеріалу, навантаженням, що збільшується. Учень втрачає інтерес до навчання, вчиться значно нижче своїх можливостей, а ставши випускником, не в змозі без сторонньої допомоги творчо виконувати свою роботу, обов'язки громадянина.

Мета роботи: теоретично обґрунтувати і практично перевірити методику формування навчальної автономії учнів старших класів на уроках англійської мови з використанням електронного підручника.

Об'єкт дослідження – автономне навчання англійської мови учнів старших класів.

Предмет дослідження – формування навчальної автономії учнів старших класів на уроках англійської мови з використанням електронного підручника.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

1. Проаналізувати методичну та теоретичну літературу з проблеми дослідження.
2. Розкрити сутність навчальної автономії учнів у сучасній педагогічній науці.
3. Розглянути види та форми автономної роботи учнів на уроках

англійської мови.

4. Виявити особливості організації автономної роботи учнів на уроках англійської мови з використанням електронним підручником.

5. Розробити методику і комплекс вправ спрямований на формування навчальної автономії.

6. Перевірити ефективність розробленого комплексу вправ у пробному навчанні учнів старших класів на уроках англійської мови.

При написанні даної роботи застосовувалися теоретичні методи наукового дослідження:

аналіз робіт педагогів та психологів, присвячених цій проблемі;

вивчення досвіду вчителів, які використовують у своїй практиці різні види та форми навчальної автономії учнів.

Також застосовувалися методи емпіричного дослідження такі як: спостереження, опитування, тестування.

Теоретичне значення дослідження полягає у дослідженні сутності навчальної автономії учнів старших класів на уроках англійської мови у сучасній методиці навчання іноземних мов.

Практична цінність дослідження заключається у виявленні особливості організації автономної роботи учнів на уроках англійської мови з використанням електронного підручника.

Експериментальна база дослідження. Пробне навчання проводилось на базі 10-А класу Слобідо-Рихтівського ліцею Жванецької сільської ради Кам'янець-Подільського району Хмельницької області.

Апробація результатів дослідження здійснена на всеукраїнських конференціях:

XII Міжнародна науково-практична конференція «ПРОФЕСІЙНЕ СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ» (м. Хмельницький, 18 – 20 жовтня 2023 р.);

«Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі» у Вінницькому державному

педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського 18 жовтня 2023 року.

Загальна кількість публікацій – 2.

Структуру роботи обумовлено її метою та завданнями. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Розвиток навчальної автономії на уроках іноземної мови є найважливішою складовою навчання, так як формування іншомовної комунікативної компетентності – головна мета навчання іноземної мови у сучасному соціумі.

Формування цієї компетентності неможливе без навчальної бази. Отже, одним з головних завдань вчителя є підтримання стійкої внутрішньої мотивації до самостійного вивчення іноземної мови у процесі всього навчання. Таким чином, завданням вчителя з іноземної мови є пошук і використання найбільш ефективних шляхів задля досягнення зазначеної мети.

При роботі над даною роботою було вивчено науково-методичну літературу в рамках проблематики. Вивчення, критичний аналіз та систематизація теоретичного матеріалу з даної теми та узагальнення практичного досвіду показали, що розвиток автономії у старших класах з допомогою електронного підручника має стати ефективним, оскільки це сприяє підвищенню навчальної автономії. На етапі розвитку суспільства електронні підручники навчання є невід'ємною частиною життя більшої частини людей, особливості молодого покоління та підлітків.

Проаналізувавши наукову літературу на тему нашого дослідження, методичні та дидактичні можливості електронних підручників, був зроблений висновок, що їх використання у навчанні автономії на уроках іноземної мови є ефективним, оскільки даний вид засобу здійснення спілкувань в онлайн-режимі є природним середовищем спілкування для учнів старших класів і вміщують у собі великий методичний потенціал.

Дані матеріали становлять особливу цінність для здійснення діалогу культур, що збагачує навчальний досвід учнів та сприяє розвитку їхнього критичного мислення. Вони можуть впізнавати мовні засоби та правила мовної та немовної поведінки відповідно до сфери спілкування, що підвищує

розвиток автономії та активність старших школярів.

У ході дослідження було сформульовано методичні рекомендації для вчителів, які навчають автономії на уроці англійської мови учнів старшої школи:

- при відборі матеріалів вчителю слід враховувати психолого-вікові особливості старших школярів, так як це є важливим при організації освітнього процесу з іноземної мови у школі;

- відібрані вчителем матеріали повинні відповідати критеріям, сформульованим нами у даній роботі, а саме: відповідність рівня мови рівню володіння ним учнями, збереження автентичності матеріалів, наявність інформаційної та виховної цінності матеріалів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боднар О.І., Плавущька І.Р. Оцінювання знань студентів в умовах дистанційного навчання з використанням системи ATutor. Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету : [збірник]. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 36. 244 с. Збірник входить до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International. <http://www.sci-notes.mgu.od.ua/3>
2. Бориско Н. Ф. Сам себе методист или советы изучающему иностранный язык. К.: «Фирма «ИНКОС», 2001. 67 с.
3. Бориско Н. Ф. Учебная автономия в школе – пути и возможности. Иноземні мови. 2012. № 4. С. 4-10.
4. Дмитренко, Н. Є. (2020). Автономне навчання професійно орієнтованого англomовного спілкування майбутніх учителів математики [монографія]. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 504 с.
5. Дмитренко, Н. Є., Петрова, А.І., Подзигун, О.А. (2021). Особливості використання електронного посібника з англійської мови для професійного спілкування майбутніх учителів математики й інформатики. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 60, 200-211. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2021-60-1-465>
6. Дмитренко, Н. Є. (2022). Формування навичок і вмінь автономного навчання професійно орієнтованого англomовного спілкування студентів ЗВО. Иноземні мови, 4, 8-16. <https://doi.org/10.32589/1817-8510.2021.4.248286>
7. Дмитренко, Н. Є. (2022). Автономний студент: основні риси. Актуальні проблеми лінгвістики та методики викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі та школі: тези доповідей та повідомлень наукової конференції викладачів та студентів факультету іноземних мов.

Випуск 26 [31 травня 2022 р.] / Гол.ред. Т.І. Ямчинська. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 15-17.

8. Дмитренко Н.Є. Автономна особистість як суб'єкт навчального процесу. Організаційно-методичне забезпечення підготовки фахівців в умовах міжнародної наукової та освітньої інтеграції: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної інтернет – конференції з проблем вищої освіти і науки (16 листопада 2018 р.) [Електронний ресурс]. Харків, ХНАДУ, 2018. 368 с. С. 162-164. Режим доступу: <http://dl.khadi.kharkov.ua/course/view.php?id=950>

9. Дмитренко Н.Є. Дефінітивний аналіз інтерпретації поняття «автономне навчання». Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Зб.наук.праць. Випуск 56 / Редкол.: В.І.Шахов (голова) та ін. Вінниця: «Твори», 2018. 243 с. С.15-22.

10. Дмитренко Н. Є. Дидактичні засади профільного навчання учнів приватних загальноосвітніх навчальних закладів : автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.09; Криворізький держ. педагогічний ун-т. Кривий Ріг, 2009. 20 с.

11. Дмитренко Н.Є. Педагогічна характеристика автономного студента. Збірник наукових праць «Педагогічні науки», ХДУ. Випуск LXXXVI, 2019. 200 с. С.114-119.

12. Дмитренко Н.Є. Теоретичні передумови виникнення автономного навчання. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб.наук.праць / [редкол.: А.В. Сущенко (голов.ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2018. Вип. 60. Т.1. 224 с. С.76–81.

13. Дмитренко Н.Є. Роль викладача в організації автономного навчання. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: збірник наукових праць. Випуск 31 (41). Ред.кол. : Н.В.Гузій (відп.ред.). Київ : Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2018, 132 с. С. 44 – 49.

14. Задорожна І. П. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання: германські мови» К., 2012. 44 с.
15. Мельник Н.І Вивчаємо англійську весело й цікаво. Інститут післядипломної педагогічної освіти КУБГ. К.,2021.
16. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.
17. Олійник Т. Олійник Т. О. Особливості формування навчально-стратегічної компетентності. Іноземні мови. 2013. №4. С. 9-20.
18. Подосиннікова Г. І. Навчання студентів-філологів ідіоматичних предикативних конструкцій англійського розмовного мовлення на матеріалі автентичних художніх текстів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання: германські мови» /Г. І. Подосиннікова. К, 2002. 24 с.
19. Подосиннікова Г. І. Методична характеристика інтерактивного навчання іноземних мов. К.: ТОВ «Видавниче підприємство «Едельвейс», 2012. С. 196-208. (Педагогічний процес: Теорія і практика).
20. Полонська Т.К. Профільне навчання іноземної мови учнів старшої школи: метод. рек. К.: Педагогічна думка, 2014. 80 с.
21. Смольнікова О.Обґрунтування феномену автономного навчання іноземних мов. Наукові записки. Педагогічні та історичні науки. 2014. №119. с.186-192.
22. Теоретико-методичний аспект професійно орієнтованого англомовного спілкування. Іноземні мови, 2020, №1, 3-9, doi: <https://doi.org/10.32589/1817-8510.2020.1.197498>
23. Шмирова О. Організація самостійної роботи студентів з оригінальною професійною літературою засобами інформаційних технологій. К. КНЛУ, 2014, с.129-132.

24. Chudak S. *Lerneautonomie*. Frankfurt am Main. 2007. S. 154-157.
Dmitrenko N., Voloshyna O. (2018). Training of Prospective Teachers of Foreign Language to Work in Inclusive Classes. *Pedagogika*, 129(1), 187–205. <http://dx.doi.org/10.15823/p.2018.13>

25. Dmitrenko, N., Dolia, I., Nikolaeva, S. (2020). Soft Skills Development of Prospective Educators by Means of Problem-Based ESP Learning. *The New Pedagogical Review*, 60(2), 124–135. <http://doi.org/10.15804/tner.2020.60.2.10>

26. Dmitrenko N., Petrova A., Podzygun O., Nikolaeva S. (2021). Strategies in autonomous learning of professionally oriented English communication. *Journal of Teaching English for Specific and Academic Purposes* 9(3), 527–540. <https://doi.org/10.22190/JTESAP2103527D>

27. Gurevych, R. S., Dmitrenko, N. Ye., Petrova, A. I., Podzygun, O. A., Opushko, N. R. (2022). Use of an e-textbook for pre-service teachers in autonomous learning of English for specific purposes. *Information Technologies and Learning Tools*, 89(3), 64-77. <https://doi.org/10.33407/itlt.v89i3.4941>

28. Hedg, T. *Teaching and Learning in the Language Classroom*. Oxford University Press, 2007. 447 p.

29. Street, M. & Licata, J. (1989). Supervisor expertise: Resolving the dilemma between bureaucratic control and teacher autonomy. *Planning and Changing*, 20 (2), p.97–107.

30. Pearson, L., & Hall, B. (1993). Initial construct validation of the teaching autonomy scale. *Journal of Educational Research*, 86, (3), p.172–177.

31. Shaw, J. (2002). Team-teaching as negotiating autonomy and shared understandings of what we are doing. URL: <http://lc.ust.hk/%7Eailasc/symposium/Responses08Shaw.pdf> on January 19, 2008.

32. Webb, P.T. (2002). Teacher power: the exercise of professional autonomy in an era of strict accountability. *Teacher Development*, 6:1: p.47–62.

33. Powell, J., & McGowan, T. (1996). In search of autonomy: Teachers' aspirations and expectations from a school-university collaborative. *Teaching and Teacher Education*, 12(3): 249–260.

34. Little, D. (1995). Learning as dialogue: The dependence of learner autonomy on teacher autonomy. *System*, 23, (2), p.175–182.

35. Smith (2000) and McGrath (2000) Smith, R. (2000). „Starting with ourselves: teacher-learner autonomy in language learning”. In *Learner Autonomy, Teacher Autonomy: Future Directions*.

36. B. Sinclair, I. McGrath & T.E. Lamb (eds), p.89- 99. Harlow: Addison Wesley Longman.

37. McGrath, I. 2000. „Teacher autonomy”. In *Learner Autonomy, Teacher Autonomy: Future Directions*. B. Sinclair, I. McGrath and T.E.Lamb (eds), 100-110. Harlow: Addison Wesley Longman.

38. Thavenius, C. (1999). Teacher autonomy for learner autonomy. In S. Cotterall and D. Crabbe (eds.) *Learner autonomy in language learning: Defining the field and effecting change*. Frankfurt am Main. p.163–166.

39. Little, D. (2000). We're all in it together: Exploring the interdependence of teacher and learner autonomy. Paper presented at *Autonomy 2000*, University of Helsinki Language Centre, 7–9.

40. September 2000. In *Newsletter of the IATEFL PL Autonomous Learning SIG 4*. URL: <http://www.iatefl.org.pl/sig/al/al1.html>

41. Lamb, T. (2000). Finding a voice: Learner autonomy and teacher education in an urban context.

42. In B.Sinclair, I. McGrath and T. Lamb (eds.) *Learner autonomy, teacher uttonomy: Future directions*. London: Longman. P.118–127.

43. Smith, R.C., and Erdoğ an, S. (2008). Teacher an, S. (2008). Teacher-learner autonomy: Programme goals and student-teacher constructs. In *Learner and teacher autonomy: Concepts, realities and responses*, ed. T. E. Lamb, and H. Reinders, 83–103. Amsterdam: John Benjamins.

44. Smyth, J. (1989). Developing and sustaining critical reflection in teacher education. *Journal of Teacher Education*, 40, no. p.2: 2–9.

45. Huang, J. (2005). Teacher autonomy in language learning: A review of the research. In *Research studies education*, ed. K.R. Katyal, H.C. Lam, and X.J. Ding, 203-218. Faculty of Education, the University of Hong Kong.

46. Jiménez Raya, M., Lamb, T., and Vieira, F. (2007). *Pedagogy for autonomy in language education-towards a framework for teacher and learner development*. Dublin: Authentik.

47. Vieira, F. (2008). Introduction to section III: Teacher education for teacher and learner autonomy. In M. Jiménez Raya, & T. Lamb (Eds.), *Pedagogy for autonomy in modern languages education: Theory, practice, and teacher education*. p. 199–201. Dublin: Authentik.

48. Електронний підручник Англійська мова 10 клас Карпюк 2018.